

R E D O G Ö R E L S E

för undersökningen av ett järnåldersröse
på Hönsåkerskullen (Alsätra lägenhet)
i Kroggård by av Karis köping.

8 kartor,
9 fotografier,
NM 11138:1-537.

På 1939 års program för Karis sockens arkeologiska undersökning stod i främsta rummet en undersökning av det ena röset på Hönsåkerskullen (se mag. N. Cleves inventeringsberättelse i NM:s top. arkiv). Därjämte skulle den s.k. "Grabbes kanal" och bronsålderskumlet vid Räckers undersökas. Denna grävningensplan godkändes av Arkeologiska Kommissionen den juni 1939, varvid undertecknad förordnades att leda undersökningen. Denna ägde rum den 7-23 augusti 1939. Som praktikant deltog stud. Märta von Wendt. Arbetet bekostades av Karis historiekommitté, som för sommarens grävningar anslog fmk 4000:-- . Under grävningens gång beviljade dessutom Arkeologiska Kommissionen ett tillskottsanslag, stort fmk 250:-- .

Ifrågavarande rösen ligga på Alsätra lägenhets mark Kroggård by (ägare fröken Edith Björklund, adr. Karis köping)... De ha anlagts på en naturlig kulle, kallad Hönsåkerskullan, belägen c. 100 m S om landsvägen Lojo- Hangö och c. 300 m oW om vägskalet vid Räckers kapellansbol. -- Det mindre av rösena undersöktes. Det ligger omedelbart N om huvudbyggnaden på Alsätra, men dess västligaste del hör dock till Räckers kapellansbol i Kihla by.

Röset var bevuxet med tät, ung granskog och enstaka björkar. I mitten fanns en liten glänta, där försök gjorts att anlägga en rabatt. Röset mätte i genomskärning c. 18 m i riktningen W-O och c. 14 m i riktningen N-S. Det var någotsånär ovalt till formen. Kantlinjen var ojämn. I NW funnos i kanten några stora flyttblock. Röset gjorde ett rätt mäktigt intryck. Västsluttningen var brant, medan någon ostsluttning knappast fanns. Humuslagret var tunt; på västsluttningen stucko stenarna fram.

Vid undersökningen konstaterades, att röset anlagts på en naturlig, mot SW sluttande terrass. Själva röset var sålunda endast c. 1/4 m högt och dess form betingades av terrassens. I W fanns en halvkrets av stora stenblock. De sydligaste stenblocken lågo på det understa småstensvarvet, medan de övriga lågo i den smutsiga sanden därunder. Intet nådde ned till bottensanden.

Innanför denna ring bestod stensättningen av två stenvarv. Det övre varvet bestod huvudsakligen av knytnävsstora stenar jämte enstaka större. Här och där funnos (delvis sekundära) luckor i stensättningen. Flerstädes var detta småstensvarv dubbelt. Under detsamma fanns ett varv huvudstora stenar, av vilka några syntes i ytan. Detta varv vilade på bottensanden, medan småstenen låg i matjord. Ben och fynd framkommo redan vid friläggandet av det översta varvet - c. 1/4 av alla fynd - men funnos huvudsakligen mellan det övre och det undre skiktet, i matjord. I rutorna f-g:7-8 hittades dock brända ben - men ej fornsaker - också i sanden strax under det undre varvet.

Utanför ringen fanns en omsorgsfullt lagd stensättning, som innerst bestod av tre, men vid kanten av blott ett stenvarv. I alla varv voro stenarna knytnävsstora eller något större. Det understa varvet låg i sand, de övriga i matjord. Under stensättningen fanns ännu ett c. 1 dm tjockt skikt smutsig sand med enstaka stenar. Ytterst få fornsaker och n. inga ben hittades utanför ringen. --S- och O-kanterna bestodo av likadan stensättning som W-kanten. Fynden funnos i de undre stenvarven. I S fanns ställvis fyra stenskit, alla i matjord. I O fanns under stenarna ett intill 1/2 m tjockt lager smutsig sand ("kulturjord"), rikt på sten, vari enstaka fornsaker anträffades (sländtrissor, lerkärlsbitar). I rutan oa:2 fanns avsides från övriga fynd på en liten fläck talrika bitar av en och samma lerkruka och därinvid brända ben. -- Kantpartiet i N uppvisade samma struktur som mitten

I rutorna d-g:5-7 framkom under den egentli-

ga stensättningen en fyrssidig stenram, som anlagts invid terrassens rand. Ramen mätte 3,8 m i längd och 1,5 m i bredd och var orienterad i riktningen W.O. Sidorna bestodo av rätt olika stora stenar, vilka endast någotsånär lågo i samma nivå. Sydvästra långsidan bestod av en dubbel rad stenar; norra kortsidan var rundad. Innanför ramen fanns flera, tätt packade skikt småsten, vilka s.a.s. bildade en fortsättning på det översta stenvarvet. Mellanrummet mellan stenarna utfylldes dock helt av brända ben. I detta benskikt fanns endast få fornsaker. Under stenvarven fannse ett tunt sotskikt utan ben eller fynd och därunder böttensand. Bottnen var plan. Denna "kista" har anlagts i den naturliga terrassen. De omkring ramen liggande stenarna i dennas nivå ligga alltså under rösets bottenvarv. De stenar i bottenvarvet, som gränsade till "kistans" småstensskikt, kommo således även de att bilda antydningar till en stenram.

Antalet tillvaratagna fornsaker uppgår till c. 230 ; de flesta från rösets mitt. Bland dem märkas: 3 likarmade, 1 båg- och 1 genombrutet spänne, pincett, bronsnålar, beslag, flera bronspärlor och "-klockor", talrika arm- och fingerringar, deflesta söndriga, flere nitar och järnsöljor, 3 sköldbucklor, 3 kastspjutspetsar, 1 huggkniv, 1 holkyxa (de flesta av vapnen hittades i rösets kantpartier), sländtrissor, lerkärleksbitar och en stor mängd obestämbara järn- och bronsbitar. Av fornsakerna att döma har röset anlagts på 600-talet.

På gränsen mellan rutorna i:14 och j:14 fanns en egendomlig grav: i sanden under stensättningen hittades en stor samling ben och fornsaker. Denna "bengrop" var c. 70 cm lång, c. 45 cm bred och c. 20 cm djup. Vidpass 1 dm N därom fanns ett stort flyttblock, vars mot bengropen vättande sida stupade lodrätt ned. Till formen var bengropen rätt obestämd och dess kanter voro icke på något sätt markerade. Uppifrån sett bildade den snarast en oval och från sidan sett en tillplattad triangel med basen uppåt. Bengropen omgavs av smutsig sand, som innehöll enstaka stenar, men dess botten utgjordes

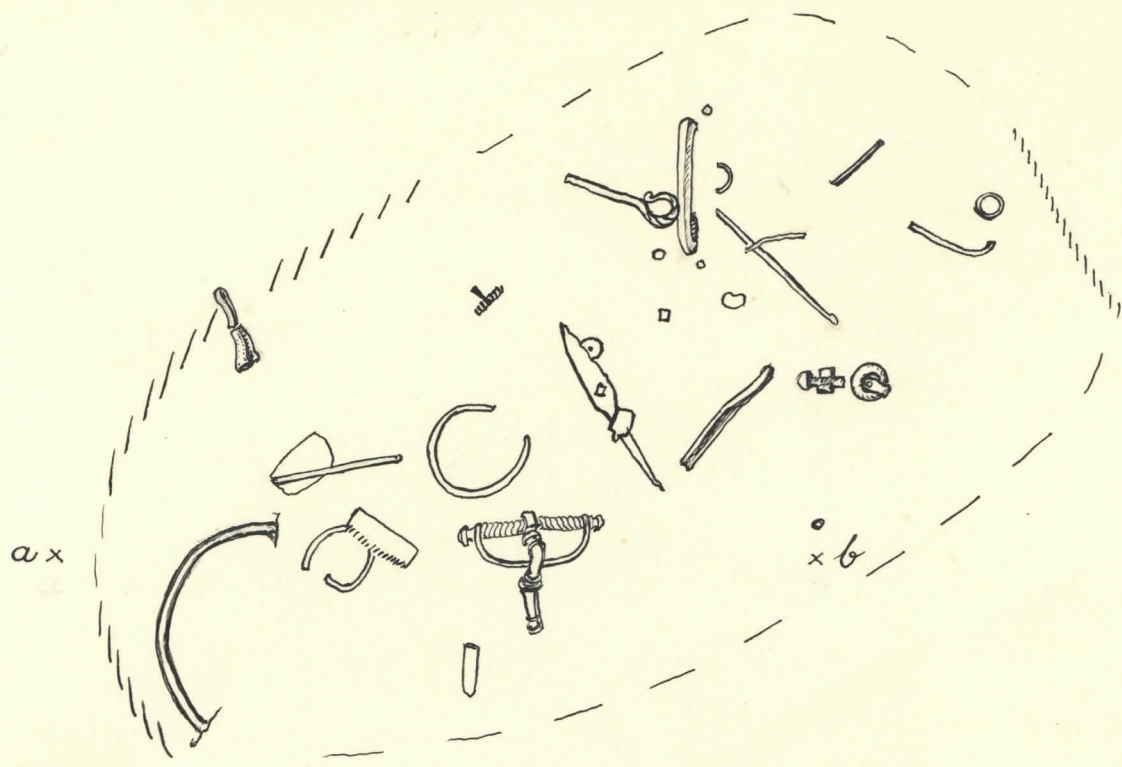
3 specialkanter

grund
av en grop i den rena bottensanden. Innehållet utgjordes av b
brända ben och fornsaker. Annan jord fannsej i gropen än den
som följt med de otvättade benen. Fornsakerna lågo överallt i
gropen mellan benen, utan någon som helst inbördes ordning.
Dock funnos de största sakerna närmast bottnen. Tydligen har
gravläggningen tillgått så, att de från likbålet bortplockade
benen och fornsakerna utan vidare kastats i en liten grop i
humusjorden. Allt som allt hittades i denna bengrop ett åttio-
ta] fornsaker, bland vilka märkas: 2 holkspjutspetsar, 1
sköldbuckla, 8 knivar, ett helt och delar av flere andra arm-
borstspännen, 3 halsringar, 12 hela och delar av flera andra
armband, pincett, benkam, flera nålar, ringar m. m. Av fornsa-
kerna framgår, att denna grav härstammar från 500-talets förra
del. Den är således äldre än röset. Det är alltså en ren till-
fällighet att detta kommit att placeras ovanför bengropen.---
C. 3/4 m S om denna grav fanns i sanden under rösets stensätt-
ning en liten samling ben och någon fornsak. Bensamlingen torde
ha varit rund och mätt c. 1/3 m i diameter. Möjligen har där
funnits en mindre grav av samma karaktär som "bengropen"?

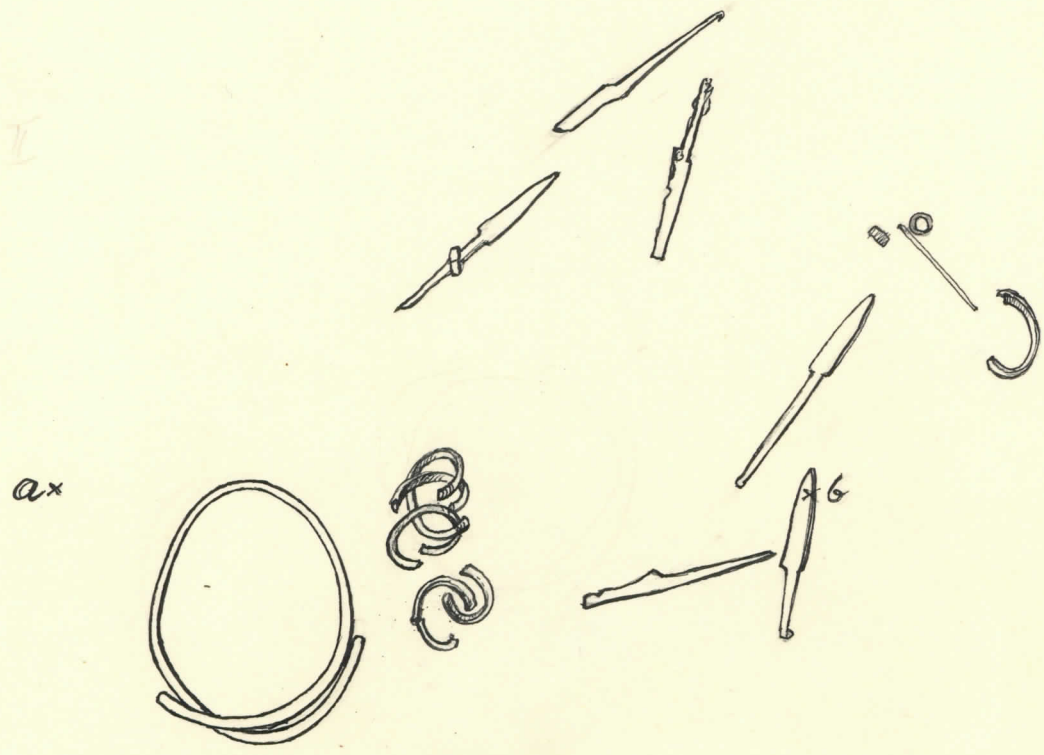
Karis, den 24 februari 1940.

Olof af Hällström

Karis; Kroggård, Hönsåkerskullen (Alsätra)
Bengropen i r. i-j: 14
Olof af Hällström 1939

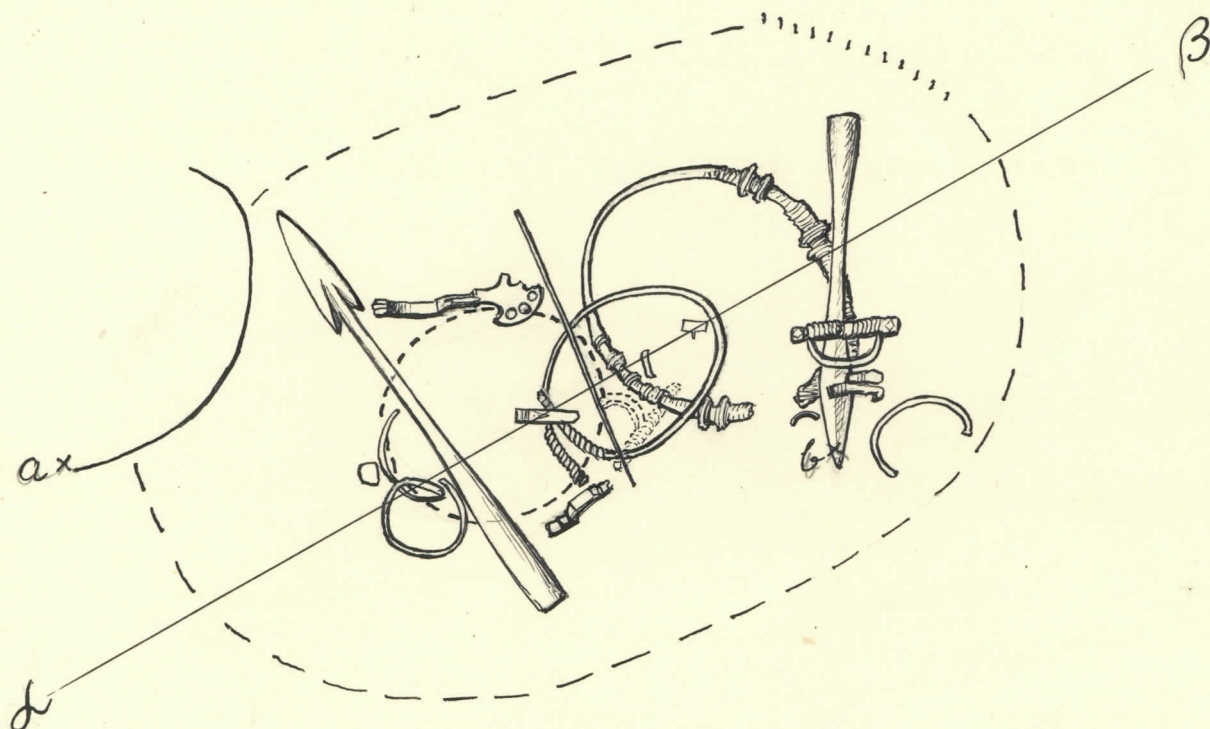

Detalj-karta I
Fynd på nivån 190-193

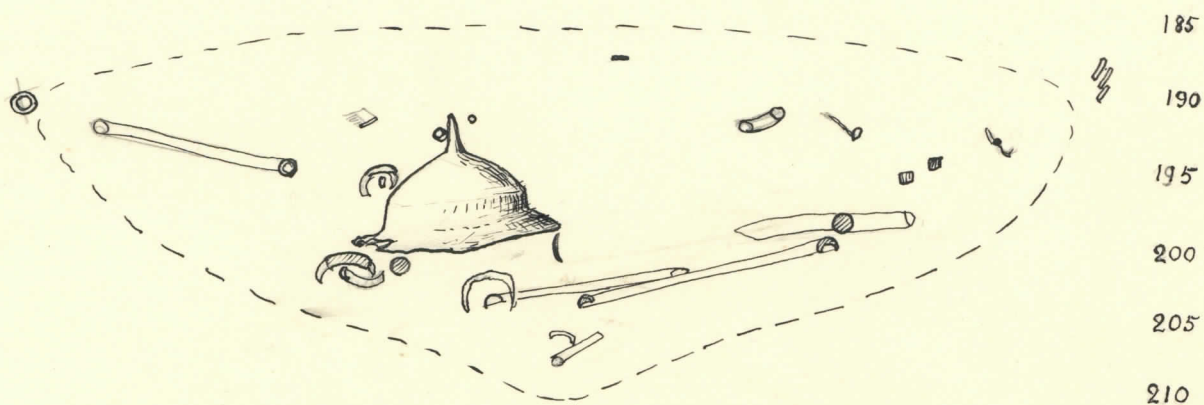

Detalj-karta II
Fynd på nivån 194-197

Karis; Kroggård, Hönsäkerskullen (Alsättra)
 Bengropen i r. i-j: 14
 Olof af Hällström 1939
 1:5

Detalj karta III
 Fynd på nivån 198-205

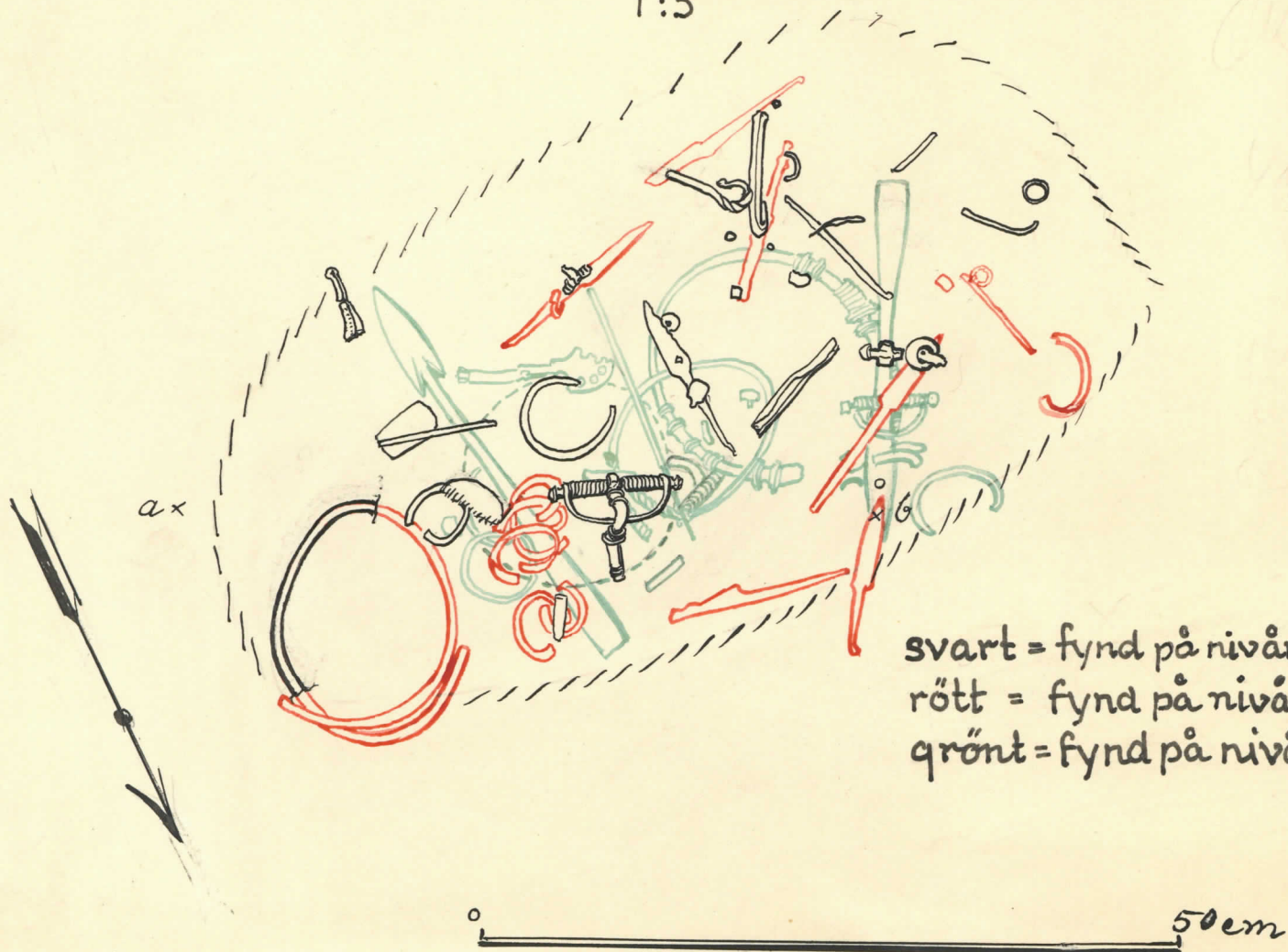
Profil L-β

Karis; Kroggård, Hönsåkerskullen, (Alsätra)

"Bengropen" i r. i-j: 14

Olof af Hällström 1939

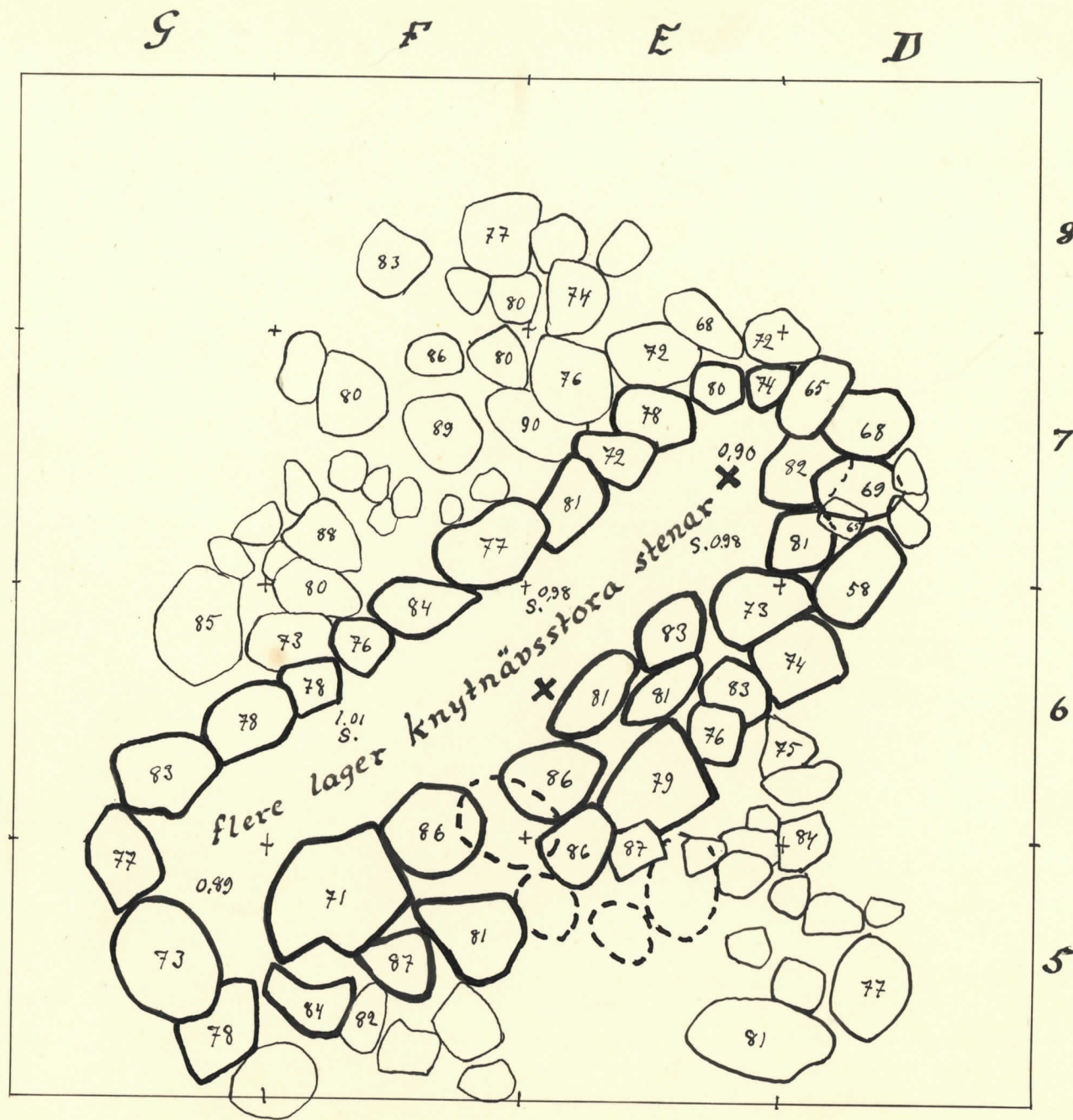
1:5

svart = fynd på nivå 190-193
rött = fynd på nivå 194-197
grönt = fynd på nivå 198-205

Karis
Kistan i Hönsåkerskullens
gravröse
Olof af Hällström

s = sotlagret under småstenarna
- - - = stenar som avlägsnats före
 ritandet av denna karta
x fynd

Karis; Kroggård, Hönsåkerskullen (Alsätra)
Olof af Hällström
1939

Plåt no 13996. Rösens östra hälft, sedd från SSW

Plåt no 13997. Rösens sydöstra hörn, sett från SSW.

Karis; Krogård, Hönåkerskullen (Alsättra)
Olof af Hällström
1939

Plåt no 13998. "Kistan" i rösets
mitt, sedd från O.

Plåt no 13999. "Kistan" i rösets
mitt efter stenfyllningens avlägsman-
de, sedd från O.

Karis; Kroggård, Hönsåkerskullen (Alsåtra)
Olof af Hällström
1939

Plåt no 14000 "Bengropen" i r. i-j:14, Plåt no 14001. "Bengropen" i r. i-j:14,
sedd från O. Fynden i gropens yta. sedd från O. Fynden på nivån
(i mitten ses bägopannet) 192-195.

Plåt no 14002. "Bengropen" i r. i-j:14.
De på detaljkarta II utsatta föremålen
(mivå 194-197).

Karis; Kroggård, Hönsåkerskullen (Alsättra)
Olof af Hällström
1939

Plåt no 14003.- "Bengropen" i r. i-j:14.
sedd från O. Fynden under sköldbuck-
lan (nivå 203-; utsatta på detaljkarta 3)

Plåt no 14004 - "Bengropen" i r. i-j:14.
sedd från WSW. Samma föremål som på
föregående bild.

KARIS

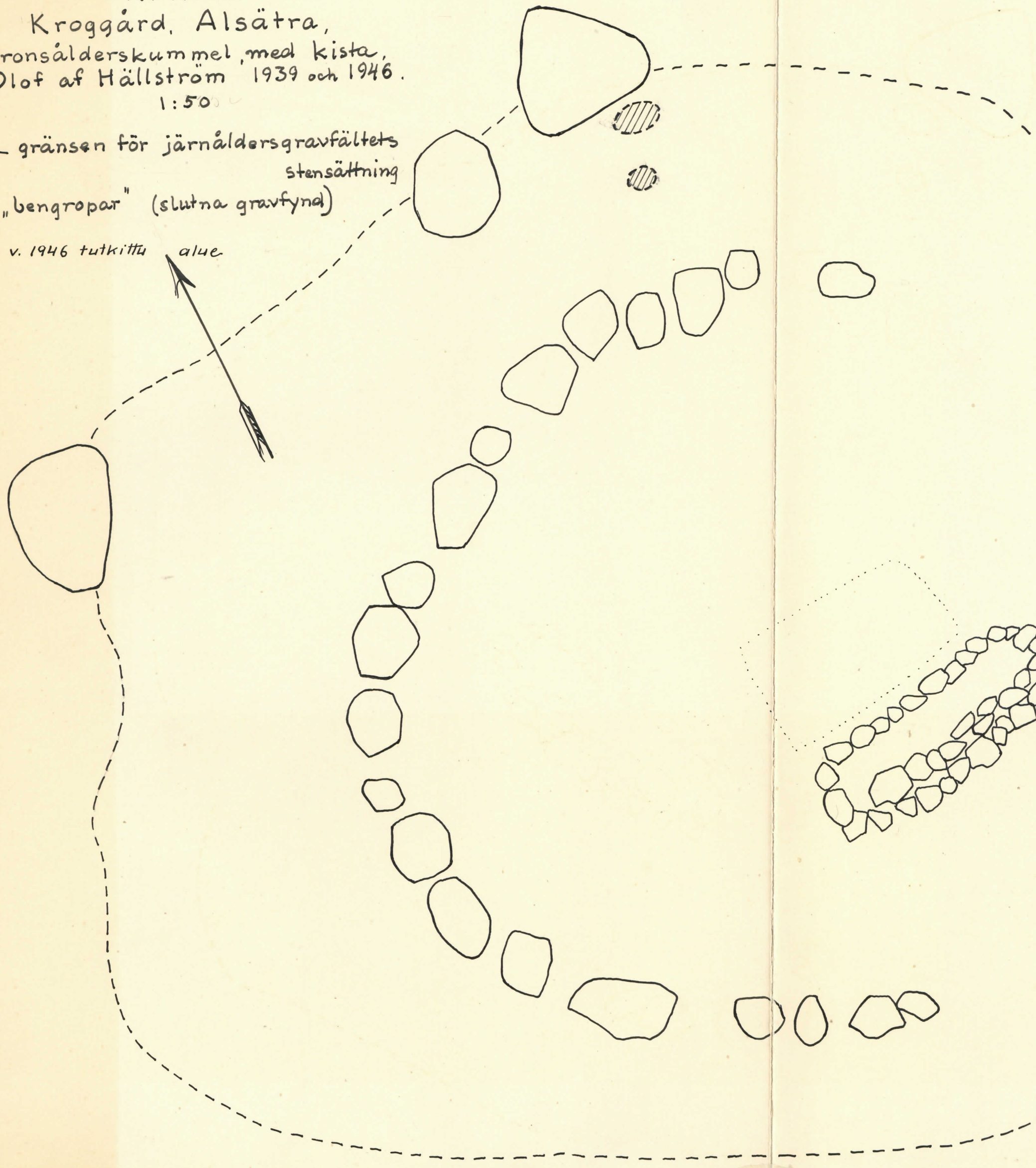
Kroggård, Alsätra,
Bronsålderskummel, med kista,
Olof af Hällström 1939 och 1946.

1:50

----- gränsen för järnåldersgravfältets
stensättning

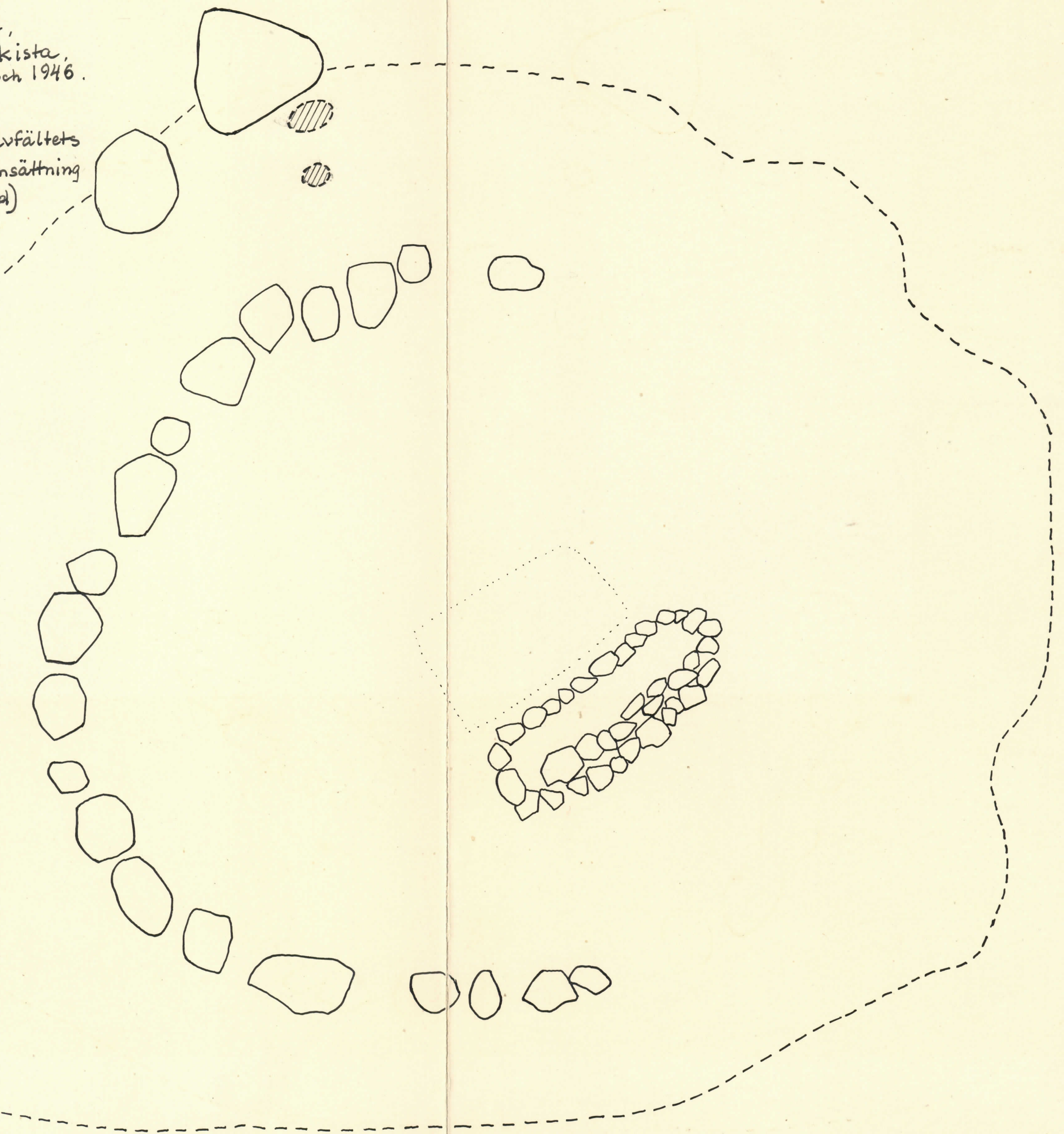
 "bengropar" (slutna gravfynd)

..... v. 1946 utkittu alue

Kista,
1946.

Gravfältets
innsättning
a)

Karis, Kroggård
Hönsåkerskullen (Alsättra)
bottenvarvet

Olof af Hällström 1939
M von Wendt

